

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia. Tarkoitus on helpottaa pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyä sähköjakeluverkoissa. Tavoitteena on voimassa olevaa sähköverkkojen sääntelyä kehittämällä edistää yhdistettyä sähkön ja lämmön tuotantoa sekä biopolttoaineiden ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi sähkön tuotannon verkkopalvelumaksuja koskeva erityissäännös, jonka mukaan jakeluverkonhaltija ei saisi sisällyttää pienimuotoisen sähköntuotannon liittymismaksuun sähköverkon

vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi ehdotetaan, että jakeluverkossa sähköntuotannolta veloittavilla siirtomaksuilla tulisi kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähkönkulutukselta perittävillä siirtomaksuilla. Samalla mahdollistettaisiin yhtenäisten puitteiden säätäminen sähköntuotannon siirtomaksuille sähköjakeluverkoissa.

Ehdotettu lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto.....	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Sähköntuotannon verkkoon pääsy.....	4
Sähköntuotantoon kohdistuvat tuet.....	5
Pienimuotoisen sähköntuotannon määrä ja rakentamismahdollisuudet	6
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	8
Euroopan yhteisö	8
Ruotsi	9
Tanska	9
2.3. Nykytilan arviointi.....	10
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	10
3.1. Esityksen tavoitteet.....	10
3.2. Toteuttamisvaihtoehdot.....	11
Pienimuotoisen tuotannon määrittely	11
Muut sääntelyvaihtoehdot.....	12
3.3. Keskeiset ehdotukset	13
4. Esityksen vaikutukset	13
4.1. Vaikutukset pienimuotoiseen sähköntuotantoon.....	13
4.2. Taloudelliset vaikutukset	14
Julkistaloudelliset vaikutukset	14
Taloudelliset vaikutukset jakeluverkkoyrityksiin.....	14
Taloudelliset vaikutukset sähkönkäyttäjisiin.....	14
Kansantaloudelliset vaikutukset.....	15
4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	15
4.4. Ympäristövaikutukset	15
4.5. Aluekehitysvaikutukset	15
5. Asian valmistelu.....	15
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	15
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	17
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	18
3. Voimaantulo.....	18
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	18
LAKIEHDOTUKSET	20
sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	20

LIITE	22
RINNAKKAISTEKSTIT	22
sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	22
LIITE	24
ASETUSLUONNOKSET	24
sähköntuotannon siirtomaksuista sähkönjakeluverkoissa	24

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Valtioneuvoston eduskunnalle 24 päivänä marraskuuta 2005 antamassa energia- ja ilmastopoliittisessa selonteossa ”Lähiajan energia- ja ilmastopoliitiikan linjauksia – kansallinen strategia Kioton pöytäkirjan toimeenpanemiseksi” esitettiin eräänä toimenpiteenä, että ”yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon edistämiseksi sekä biopolttoainesten ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi pienvoimalaitosten verkkoon liittymistä helpotetaan energiamarkkinoiden sääntelyä kehittämällä. Tästä aiheutuvat lisäkustannukset huomioidaan muiden verkonkäyttäjien tariffeissa.”

Avoimilla sähkömarkkinoillamme sähkön tuotanto on kilpailtua. Sähkön tuottaminen tai voimalaitoksen rakentaminen ei ydinvoimaa lukuun ottamatta edellytä elinkeinoluoppaa. Kuka tahansa saa tuottaa sähköä verkkoon edellyttäen, että täyttää asetetut ympäristö- ja laatuvaatimukset. Sähkömarkkinain mukaisesti verkkohaltijoilla on liittämismisvelvollisuus verkkoonsa liittymään haluavalle sähköntuotannolle, joka täyttää verkkohaltijan asettamat tekniset vaatimukset sekä siirtovelvollisuus siirtää tuotettu sähkö markkinapaikalle kohtuullista korvausta vastaan. Uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa sähköntuotantoa ja sähkön ja lämmön yhteistuotantoa edistetään antamalla investoinnille harkinnanvaraista investointiavustusta ja myöntämällä verotuksen kautta tuotantotukea. Näistä lähtökohdista pienimuotoisella, kotimaisiin energialähteisiin perustuvalla sähköntuotannolla ei pitäisi olla ongelmia liittyä tuotannon ja verkon kannalta sopivalle jännitetasolle ja tuottaa sähköä samoille markkinoille muun sähköntuotannon kanssa.

Selvitykset osoittavat kuitenkin, että paikallisesti esiintyy ongelmia, jotka tosiasiallisesti voivat muodostaa pienimuotoisen tuotannon kannalta sen kilpailukykyä ratkaisevasti heikentäviä kynnyksiä markkinoille pääsyssä. Nämä pienimuotoisen tuotannon verkkoon pääsyn erityisongelmat liittyvät jakeluverkkoon. Hallituksen esityksellä pyritään poistamaan pienimuotoisen tuotannon

verkkoon pääsyä tosiasiallisesti rajoittavia kynnyksiä sähköjakeluverkoissa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sähköntuotannon verkkoon pääsy

Sähkömarkkinalailla (386/1995) on varmistettu, että kaikki sähkö voidaan siirtää voimalaitoksilta sähkön käyttäjille ja että kaikki voimalaitokset kytetään osaksi valtakunnanlaajuista sähköverkkoa. Sähkön siirrossa lähtökohtana on tasapuolinen ja kustannusvastaava hinnoittelu. Tämän varmistamiseksi sähkömarkkinalaissa on säädetty sähköverkonhaltijalle voimalaitosten liittämismisvelvollisuus, sähkön siirtovelvollisuus sekä verkon kehittämisvelvollisuus.

Sähkömarkkinain liittämismisvelvollisuuksia koskevan 9 §:n mukaan verkkohaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat ja sähköntuotantolaitokset toiminta-alueellaan (*liittämismisvelvollisuus*). Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla tasapuolisia sekä syrjimättömiä ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot. Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset. Verkonhaltijan tulee antaa liittyjälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittämiskustannuksista. Verkonhaltijan tulee myös ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin sähköverkkoihin asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti (*kehittämisvelvollisuus*).

Sähkömarkkinain 17 §:n mukaan jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa vastuualueelleen. Jakeluverkolla tarkoitetaan nimellisjännitteeltään alle 110 kilovoltin sähköverkkoa. Jakeluverkonhaltijan verkonrakennusmonopolista muodostavat poikkeuksen muun muassa voimalaitosten liittymisjohdot. Ilman vastuualueen jakeluverkonhaltijan suostumusta saa raken-

taa liittymisjohdon, jolla sähköntuotantolaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon. Tällaiset verkot tulee kohtuullisilla liittämisehdoilla liittää verkonhaltijan verkkoon, mikäli ne täyttävät verkonhaltijan asettamat kohtuulliset rakenteelliset vaatimukset. Verkonhaltijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus verkon liittamisestä ja käytöstä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Sähkömarkkinalain siirtovelvollisuutta koskevan 10 §:n mukaan verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkön siirtopalveluja niitä tarvitseville verkonsa siirtokyvyn rajoissa. Siirtovelvollisuutta täsmentävät säännökset sisältyvät lain 14 §:ään. Sen mukaan verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määrittämisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Näistä ehdoista saa poiketa vain erityisistä syistä. Verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista eikä verkkopalvelujen hinnoittelussa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Siinä on kuitenkin otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot sekä kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat sähköntuotantolaitoksen liittamisestä verkkoon. Lain 15 §:n mukaan verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että asiakas saa asianomaiset maksut suorittamalla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maan sähköverkkoa, ulkomaanyhteyksiä lukuun ottamatta (pistehinnoittelu). Erikseen on säädetty, että jakeluverkoissa siirtopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan vastuualueella.

Energiamarkkinavirasto vahvistaa vuonna 2004 voimaan tulleen uuden verkkovalvontamallin mukaisesti sähkömarkkinalain 38 a §:n nojalla etukäteen verkonhaltijan noudatettavaksi liittämisen ja siirtopalvelujen ehdot sekä palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät.

Energiamarkkinaviraston vuonna 2005 sähkön tuotantolaitosten siirtomaksuista teettämässä selvityksessä todettiin erittäin suuria vaihteluita eri jakeluverkonhaltijoiden sähköntuotannolle kohdistamien siirtomaksujen

välillä. Pienillä tuottajilla ja merkittävän osan tuottamastaan sähköstä itse käyttävillä tuottajilla siirtomaksut saattoivat suurimmillaan olla jopa puolet siirrettävän sähkön myyntiarvosta. Siirtomaksujen korkea osuus sähkön myyntiarvosta saattoi heikentää joissain tapauksissa merkittävästi tuotannon kannattavuutta. Esimerkkinä käytetyn kuusi kahden megawatin (2 000 kilowatin) tuulivoimalaa käsittävän tuulivoimapuiston vuotuiset sähkön siirtomaksut vaihtelivat nollasta 0,5 senttiin kilowattitunnilta. Seitsemän verkonhaltijaa jopa hyvitti verkkoon syötetystä sähköstä. Hyvitys oli enimmillään noin 0,07 senttiä kilowattitunnilta. Myös muiden voimalaitosten osalta todettiin vastaavanlaisia havaintoja.

Voimalaitoksissa tuotetun sähkön hinta määräytyy pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla kysynnän ja tarjonnan mukaan. Sähkön tukumarkkinahintoja ei säännellä. Lähes kaikessa sähkökaupassa Nordpool -sähköpörssin hintanoteeraukset määrittävät joko suoraan tai välillisesti sähkön hintatason. Sähköntuottajat ja -myyjät voivat myydä sähkönsä sähköpörssin tai muiden kauppapaikkojen kautta asiakkaille. Sähköä voidaan myydä myös itsenäisesti kahdenvälisten sopimusten tai välittäjien kautta.

Sähköntuotantoon kohdistuvat tuet

Sähkön tuotantoon kohdistuva tukijärjestelmä perustuu Suomessa voimalaitosten investointitukiin sekä energiaverojärjestelmän kautta annettavaan, toimintatueksi katsottavaan verotukseen. Lisäksi puupolttoaineen tuotantoon kohdistuvat tuet voidaan katsoa epäsuoraksi tueksi puupolttoaineeseen perustuvalla sähkön tuotannolle.

Energiatuilla tavoitellaan erityisesti uusien energialähteiden ja energiatehokkuuden edistämistä. Tuki on harkinnanvaraista valtionapua, jonka perusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja jota myönnetään valtion talousarviossa vuosittain annettavan valtuuden puitteissa. Energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettu asetus (625/2002) on vuodelta 2002. Investointiavustuksia on viime vuosina myönnetty pääasiassa puupolttoaineita käyttävien voimalaitosten investointeihin, tuulivoimainvestointeihin sekä puupolttoaineiden tuotannon

investointeihin.

Energiaverolainsäädäntöön sisältyvä tukijärjestelmä muodostuu sähköntuotannon tuesta ja energiaintensiivisen teollisuuden veronpalautuksesta. Suomessa on luovuttu sähköntuotannon polttoaineiden verottamisesta ja siirretty pelkästään lopputuotteen eli sähkön verottamiseen. Nykyisessä energiaverojärjestelmässä sähkön tuotantotapa tai käytetty polttoaine ei vaikuta sähkseen sisältyvän veron määrään. Verotukea saa kuitenkin useilla eri uusiutuvilla energialähteillä ja kierrätyspolttoaineilla tuotettu sähkö. Verojärjestelmän kautta ohjattu tuki voidaan katsoa kuluttajien maksaman sähköveron palauttamiseksi uusiutuvan sähkön tuottajille. Käytännössä verotuki on toimintatukea uusiutuvaan energiaan perustuvalla sähköntuotannolle.

Sähkön tuotannon tukea myönnetään verojärjestelmän kautta sähkölle, joka on tuotettu puulla ja puupohjaisilla polttoaineilla, kierrätyspolttoaineella, biokaasulla, metsähakkeella, tuulivoimalla, vesivoimalaitoksessa, jonka nimellisteho on enintään yksi megavolttiampeeri, metallurgisten prosessien jätekaasuilla tai kemiallisten prosessien reaktiolämmöllä. Tuen perusmäärä on 0,42 senttiä kilowattitunnilta. Tuulivoiman ja metsähakkeen kilpailukyvyyn turvaamiseksi ja parantamiseksi niillä tuotetulle sähkölle maksetaan korotettua tukea 0,69 senttiä kilowattitunnilta. Kier-

rätyspolttoaineella tuotetun sähkön tuki on puolestaan 0,25 senttiä kilowattitunnilta.

Tyypillisessä 1—2 megawatin tuulivoimalassa investointi- ja tuotantotuen kokonaisvaikutus sähköntuotantokustannuksiin on noin 1,7 senttiä kilowattitunnilta.

Suomessa ei ole käytössä ostovelvoitteen perustuvia syöttötariffi- tai sertifiointijärjestelmiä, joiden avulla useat maat pyrkivät lisäämään uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa sähköntuotantoa.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määrä ja rakentamismahdollisuudet

Energiamarkkinaviraston voimalaitostilaston mukaan Suomessa on noin 350 voimalaitosta, joiden maksimiteho on alle 20 megawattia. Niiden osuus maan koko voimalaitoskapasiteetista on noin seitsemän prosenttia ja niissä tuotetaan noin kuusi prosenttia Suomessa tuotetusta sähköstä. Tästä yli puolet tuotetaan laitoksissa, joiden teho on 10—20 megawattia ja hieman alle puolet alle 10 megawatin laitoksissa. Alle kahden megawatin laitokset tuottavat 0,6 prosenttia ja alle yhden megawatin laitokset noin 0,3 prosenttia sähkön kokonaishankinnasta. Voimalaitosten tehojakauma ja arvioitu tuotannon määrä ilmenee seuraavasta taulukosta.

Taulukko. Suomen voimalaitoskapasiteetti ja voimalaitosten arvioitu tuotannon määrä

Voimalaitoksen maksimiteho	Voimalaitok- sia, kappaletta	Prosenttia ka- pasiteetista	Vesivoima, megawattia	Tuulivoima, megawattia	Muut, mega- wattia	Maks imitehot yhteensä, me- gawattia	Tuotanto (ar- vio), miljoonaa kilowattitun- tia
Alle 1,0 mega- wattia	176	0,5	57	26	...	90	188
1,0–1,9 megawattia	46	0,4	44	24	1	62	184
2,0–4,9 megawattia	48	0,9	81	30	40	150	583
5,0–9,9 megawattia	39	1,7	150	3	123	275	1 261
10,0–19,9 megawattia	40	3,5	217	...	359	576	2 596
Yli 20,0 megawattia	142	93,0	2 476	...	12 946	15 422	70 629
Yhteensä	491	100	2 967	82	13 469	16 575	73 441

Suomen sähköntuotannon määrä on vuosina 2000–2005 ollut keskimäärin 73,4 miljardia kilowattituntia vuodessa. Tuotannon määrä on kuitenkin viime vuosina vaihdellut runsaasti. Tuotannon määrän muutoksiin vaikuttaa erityisesti pohjoismaisen vesivoimatuotannon määrässä tapahtuvat vaihtelut. Toistaiseksi suurin tuotannon määrä, 82,2 miljardia kilowattituntia, on mitattu vuonna 2004.

Energiatilastojen mukaan Suomen vesivoimatuotanto on ollut vuosina 1990–2005 keskimäärin 12,7 miljardia kilowattituntia vuodessa. Yli 10 megawatin voimalaitokset ovat tuottaneet tästä 11,5 miljardia kilowattituntia, 1–10 megawatin laitokset yksi miljardia kilowattituntia ja alle yhden megawatin laitokset noin 100 miljoonaa kilowattitun-

tia vuodessa.

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen VTT:n ylläpitämän tuulivoimatuotannon kuukausitilaston mukaan Suomessa on ollut toukokuussa 2006 yhteensä 93 tuulivoimalaa. Näistä 18 on ollut yli yhden megawatin, 20 tasan yhden megawatin ja loput alle yhden megawatin tehoisia. Tuulivoimaloiden yhteisteho on ollut noin 79 megawattia.

Muut taulukon pienimuotoisen sähköntuotannon laitoksista ovat pieniä polttomoottoreita ja kaasuturpiineja sekä bioenergiaa hyödyntäviä pienvoimalaitoksia. Myös osa varavoimakoneista voi tarvittaessa tuottaa sähköä verkkoon. VTT:n vuonna 2005 tekemässä selvityksessä tällaisten varavoimakoneiden yhteistehoksi todettiin alle 30 megawattia.

Bioenergiaan sekä vesi- ja tuulivoimaan perustuvan pienimuotoisen sähköntuotannon kannattavan lisärakentamispotentiaalin arvioidaan olevan yhteensä noin 200—300 megawattia vuoteen 2010 mennessä ja 200—500 megawattia vuoteen 2020 mennessä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 2005 teettämän pienvesivoimakartoituksen mukaan Suomessa on vesivoimapotentiaalia jäljellä suojelemattomissa vesistöissä yhteensä 663 megawattia, mikä vastaa vajaan 2,4 miljardin kilowattitunnin vuotuista sähköntuotantoa. Tästä potentiaalista on 144 megawattia alle yhden megawatin, 144 megawattia 1—10 megawatin ja 375 megawattia yli 10 megawatin tehoista vesivoimaa. Toteutettavissa olevaksi vesivoiman kokonaistehopotentiaaliksi on kartoituksessa arvioitu 580 megawattia ja vuosien energiaksi vajaa yksi miljardi kilowattituntia. Pääosan vuoteen 2015 mennessä toteutettavissa olevasta lisävesivoimasta on kuitenkin arvioitu koostuvan tämän esityksen ulkopuolelle jäävistä tehonnoistohankkeista.

Tuulivoiman rakentamisen toteutumisenäkymiä on arvioitu kauppa- ja teollisuusministeriön teettämässä vuonna 2005 valmistuneessa selvityksessä. Selvityksen mukaan nykyisillä edistämistoimilla arvioidaan tuulivoimakapasiteetin lisääntyvän noin 200 megawattilla vuoteen 2010 mennessä. Pitemmällä aikavälillä painopiste siirtyy merialueille, jolloin kapasiteettilisäys voi olla suurempikin.

Pienimuotoisen, muuhun uusiutuvaan energiaan kuin vesi- ja tuulivoimaan perustuvan sähköntuotannon taloudellisesti kannattavan rakentamispotentiaalin arvioidaan kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 2005 teettämässä selvityksessä olevan yhteensä noin 80 megawattia vuoteen 2010 mennessä ja noin 80 megawattia vuosien 2010—2020 välillä.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lain säädäntö

Euroopan yhteisö

Sähkön sisämarkkinat. Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat kesäkuussa 2003 direktiivin 2003/54/EY sähkön sisämarkki-

noita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta jäljempänä sähkön sisämarkkinadirektiivi. Direktiivin tavoitteena on luoda sähkölle yhteisön laajuiset sisämarkkinat. Direktiivin mukaan syrjintäverkkoon pääsy on sisämarkkinoiden toteuttamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Direktiivin jakeluverkonhaltijoiden tehtäviä koskevan 14 artiklan mukaan verkonhaltija ei saa harjoittaa syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä. Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltio voi kuitenkin vaatia jakeluverkonhaltijaa antamaan sähköntuotantolaitosten ajojärjestyksessä etusijan niille sähköntuotantolaitoksille, jotka käyttävät uusiutuvia energialähteitä tai jätettä tai tuottavat yhdistetysti sekä lämpöä että sähköä. Artiklan 7 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijan on harkittava muun muassa hajautettua sähköntuotantoa suunnitellessaan jakeluverkon kehittämistä.

Sisämarkkinoiden toteuttamiseksi annettiin sähkön sisämarkkinadirektiivin kanssa samanaikaisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1228/2003 verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa, jäljempänä CBT-asetus. Asetuksen 8 artiklassa säädetään komissiolle laaja toimivalta sähkönsiirtotariffien harmonisointiin yhteisön alueella. Harmonisointi toteutetaan komission vahvistamilla suuntaviivapäätöksillä, joiden antamisessa komissiota avustaa sääntelykomitea. Komiteassa ovat edustettuna jäsenvaltioiden hallitusten ja sääntelyviranomaisten edustajat.

Siirtotariffien harmonisointi on edennyt siihen vaiheeseen, että yhteisön sääntelyviranomaisista koostuva neuvoa-antava elin ERGEG (The European Regulators Group for Electricity and Gas) on julkaissut 18 päivänä heinäkuuta 2005 ehdotuksen suuntaviivapäätökseksi kantaverkkosiirron hinnoittelulle. Ehdotuksen mukaan tuotannon siirtotariffi saisi pääsääntöisesti olla 0—0,05 senttiä kilowattitunnilta suuruisen vaihteluvälin sisällä. Pohjoismaisen sähkömarkkina-alueen vaihteluväliksi on ehdotettu 0—0,07 senttiä kilowattitunnilta ja Yhdistyneen kuningaskunnan alueen vaihteluväliksi 0—0,25 senttiä kilowattitunnilta. Ehdotuksen mukaan kunkin maan keskimääräinen vuotuinen säh-

köntuotannon siirtotariffi laskettaisiin jakamalla vuoden aikana tuottajalta veloitetut kantaverkon siirtomaksut samassa ajassa verkkoon annetun energian määrällä. Siirtomaksuihin ei sisällytettäisi liittymismaksuja eikä täydennyspalveluista tai verkkohäviöistä aiheutuneita maksuja.

Komission odotetaan saattavan suuntaviivaehdotuksensa komiteakäsittelyyn syksyn 2006 aikana. Komission antama suuntaviivapäätös on suoraan jäsenvaltioita ja niiden yrityksiä sitovaa lainsäädäntöä. Suuntaviivapäätös tulee voimaan aikaisintaan kesällä 2007.

RES-E-direktiivi. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/77/EY sähköntuotannon edistämisestä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön sisämarkkinoilla, jäljempänä RES-E-direktiivi, asettaa ohjeelliseksi tavoitteeksi, että uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuus yhteisössä olisi 22 prosenttia sähkön kokonaiskulutuksesta vuonna 2010. Osuus oli 14 prosenttia vuosina 1997 ja 2000. Vuoden 2004 tiedonannossa komissio arvioi, että tähänastisilla toimilla voitaisiin saavuttaa 18–19 prosentin osuus yhteisössä vuonna 2010.

Direktiivin yhteydessä asetettujen ohjeellisten kansallisten tavoitteiden mukaan uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön osuus tulisi Suomessa olla 31,5 prosenttia sähkön kokonaiskulutuksesta vuonna 2010. Suomen osuus oli 26,2 prosenttia vuonna 1997. Viime vuosina osuus on keskimääräisen vesivuoden tilanteessa ollut noin 27 prosenttia. Osuus ei ole muuttunut, vaikka uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön määrä on kasvanut, koska sähkön kokonaiskulutus on kasvanut samaa tahtia.

RES-E-direktiivissä pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyä käsitellään 7 artiklan 2 ja 3 kohdassa. Kohdan 2 mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön lainsäädäntöpuutteet tai vaadittava, että siirto- ja jakeluverkkojen haltijat laativat ja julkaisevat omat sääntönsä teknisistä vaatimuksista, kuten verkkoyhteyksistä ja verkkojen vahvistamisesta johtuvien kustannusten jakamisesta, jotka ovat tarpeen uusiutuvia energialähteitä hyödyntävien uusien sähköntuottajien liittämiseksi verkkoon. Kohdan 3 mukaan jäsenvaltio voi edellyttää, että verkkonhaltijat

maksavat kaikki liittämisen kustannukset.

CHP-direktiivi. Hyötylämmön tarpeeseen perustuvan sähkön ja lämmön yhteistuotannon edistämisestä sisämarkkinoilla ja direktiivin 92/42/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/8/EY, jäljempänä CHP-direktiivi, 8 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat erityisesti helpottaa pienimuotoisen sähkön ja lämmön yhteistuotannon verkkoon pääsyä edellyttäen, että siitä ilmoitetaan komissiolle. Pienimuotoisella tuotannolla tarkoitetaan CHP-direktiivissä alle yhden megawatin tehoisen yhteistuotantolaitoksen tuotantoa.

Ruotsi

Ruotsissa pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon liittyminen ja siirto on taattu lainsäädännöllä kuten Suomessakin. Jakeluverkonhaltijat voivat veloittaa liittämistä ja siirrosta todellisten kustannusten mukaisesti yli 1,5 megawatin tehoisia voimalaitoksia. Voimalaitoksen verkkoon liittämisen aiheuttamat verkonvahvistuskustannukset voi veloittaa kokonaisuudessaan voimalaitokselta, jos hyöty vahvistamisesta tulee vain sille. Jos useammat hyötyvät vahvistuksesta, kaikki kyseisen verkon asiakkaat maksavat verkonvahvistuskustannukset. Maksut ja niiden määräytymisperusteet tulee julkaista.

Liittymis- ja siirtomaksuissa on myös Ruotsissa hajontaa. Voimalaitos, jonka teho on korkeintaan 1,5 megawattia, maksaa sähkönsiirrosta säännösten mukaan jakeluverkonhaltijalle ainoastaan maksun, joka vastaa vuosittaisia mittaus-, laskutus- ja raportointikustannuksia. Ruotsin sääntelyviranomaisen, Energimarknadsinspektionen, on tulkinut tämän tarkoittavan, että pientuottajan tulisi maksaa vain kymmenen prosenttia niistä siirtomaksuista, jotka verkkonhaltija muuten periisi tuotannolta. Päätös ei kuitenkaan ole lainvoimainen, sillä siitä on valitettu.

Tanska

Tanskassa jakeluverkkoon liittyvältä sähköntuotannolta perittävien liittymismaksujen tulee vastata verkkonhaltijalle aiheutuvia todellisia kustannuksia. Uusiutuvia energialähteitä

teitä käyttävien, 10 tai 20 kilovoltin sähköverkkoon liittyvien voimalaitosten ei tarvitse maksaa mahdollisia verkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia. Siirtokustannus jakeluverkoissa on runsas 0,05 senttiä kilowattitunnilta Länsi-Tanskassa ja vajaa 0,03 senttiä kilowattitunnilta Itä-Tanskassa. Alhaisilla siirtomaksuilla on haluttu tukea hajautettua tuotantoa. Kantaverkkoyhtiö Energinet.dk päättää erikseen, kuinka verkkokustannukset jaetaan kuluttajien ja tuottajien välillä.

2.3. Nykytilan arviointi

Suomessa kaikki sähkön tuottajat ja käyttäjät tulee tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin ja teknisin vaatimuksin sekä kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoon. Komission 26 toukokuuta 2004 antaman arvion mukaan Suomessa on verkkoon pääsy järjestetty hyvin ja hallinnollisia esteitä verkkoon liittymiselle ei ole. Voimassa olevan lainsäädäntömme perusteella pienimuotoisella, kotimaisiin energialähteisiin perustuvalla sähköntuotannolla ei pitäisi olla ongelmia liittyä tuotannon ja verkon kannalta sopivalle jännite-tasolle ja tuottaa sähköä samoille markkinoille kaiken muun sähköntuotannon kanssa.

Tuoreimmat selvitykset ovat kuitenkin osoittaneet, että paikallisesti pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyssä esiintyy ongelmia, jotka tosiasiallisesti voivat muodostaa pienimuotoisen tuotannon kannalta sen kilpailukykyä ratkaisevasti heikentäviä kynnyksiä markkinoille pääsyssä. Pienimuotoisen tuotannon verkkoon pääsyn erityisongelmat liittyvät erityisesti jakeluverkkoihin. Kustannusvastaavuuteen perustuvan piste-hinnoittelun luonnollisena seurauksena pienimuotoiselle tuotannolle tulee ensinnäkin kustannuksia jakeluverkkosiirrosta toisin kuin ylemmille verkkotasolle liittyville suurille voimaloille. Pienimuotoiselle tuotannolle on myös tyypillistä, että voimalaitosten liittymispisteet ovat usein etäällä muusta verkosta, jolloin joudutaan rakentamaan paljon uutta verkkoa pientä tuotantomäärää varten. Käytännön tasolla ongelmia voi syntyä myös siitä, että pienivoimaloita rakennetaan usein pienten maaseutuverkkojen alueilla, joissa verkkohaltijoilla ei välttämättä ole aempaa kokemusta tuotannon liittämisestä

verkkoon.

Verkkokohtaisesti määritettävän kustannusperusteisen hinnoittelun johdosta tuotannon siirtomaksut voivat vaihdella eri jakeluverkoissa voimakkaasti toisistaan. Jakeluverkkojen väliset hintaerot voivat johtua paitsi verkkohaltijoiden erilaisista toimintaolosuhteista myös niiden hinnoittelussa käytämien menetelmien erilaisuudesta.

Pienimuotoinen tuotantopotentiaali liittyy tyypillisesti tiettyyn paikkaan. Tuotannon näkökulmasta verkkohaltijan kustannusrakenne ja sen noudattama siirtomaksujen hinnoittelurakenne vaikuttavat sattumanvaraisesti tuotannon kilpailuedellytyksiin. Pienillä tuottajilla ja merkittävän osan tuottamastaan sähköstä itse käyttävillä tuottajilla siirtomaksut saattavat suurimmillaan olla jopa puolet siirrettävän sähkön myyntiarvosta. Sähkönsiirron kustannukset voivat suurimmillaan tehdä pienimuotoisen tuotannon kannattamattomaksi ja siten ehkäistä uuden pienimuotoisen tuotannon syntymistä ja kehittämistä.

Jakeluverkkohaltijoiden näkökulmasta jakeluverkkoon liittyvä pienimuotoinen tuotanto merkitsee toisaalta uusia tuloja ja mahdollisia kustannushyötyjä, toisaalta myös riskiä suhteellisesti suurista uusista kustannuksista. Jakeluverkkoon liittyvästä sähköntuotannosta aiheutuu jakeluverkolle kustannushyötyjä verkon energiahäviöiden ja kantaverkkomaksujen pienemisen muodossa. Nämä hyödyt verkkohaltijan tulee sähkömarkkinalain 14 §:n 3 momentin nojalla ottaa huomioon verkkopalvelujen hinnoittelussa. Etäälle olemasta olevasta verkosta suunnitellut uudet voimalaitokset tai muutoin suuria siirtokapasiteetin vahvistustarpeita edellyttävät voimalaitokset puolestaan voivat aiheuttaa verkkohaltijalle merkittäviä investointikustannuksia, jotka verkonkehittämisevelvollisuuden johdosta voivat osaltaan tulla myös verkon muiden asiakkaiden maksettavaksi.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on korjata voimassa olevassa sähköverkkotoiminnan

säätelyssä havaittuja epäkohtia, jotka heikentävät pienimuotoisen sähköntuotannon kilpailukykyä sähkömarkkinoilla. Esityksellä parannettaisiin jakeluverkkoihin liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon kilpailukykyä korkeajänniteverkkoihin liittyvien suurten voimalaitosten tuotantoon verrattuna sekä tasoitettaisiin sähköntuotannon siirtomaksuissa eri jakeluverkkojen välillä vallitsevia eroja.

Esitetyillä toimenpiteillä pyritään osaltaan edistämään yhdistettyä sähkön ja lämmön tuotantoa sekä biopolttoaineiden ja uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämistä. Samalla parannettaisiin sähkön toimitusvarmuutta ja edistettäisiin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä.

Yhteiskunnan tuet muodostavat keskeisimmän energiapolitiittisen välineen uusiutuvien energialähteiden käytön ja hajautetun sähköntuotannon edistämiseksi. Tämän esityksen tavoitteena ei ole tarkastella energiaturkia tai muita vastaavia energiapolitiikan toimenpiteitä. Tarkastelu on rajattu tässä yhteydessä yksinomaan verkkoon pääsyn erityiskysymyksiin. Esitys kattaa sekä verkkoon liittämisen että sähkönsiirron maksut.

3.2. Toteuttamisvaihtoehdot

Pienimuotoisen tuotannon määrittely

Pienimuotoisen sähköntuotannon määrittelyyn ei ole yksiselitteistä teknistä perustetta. Määrittely on tämän vuoksi viimekädessä tarkoituksenmukaisuuskysymys. Määrittely voidaan käytännössä tehdä joko voimalaitoksen sähkö- tai lämpötehon mukaan taikka verkkoliittymän perusteella.

Voimassa oleva lainsäädäntömme ei tällä hetkellä juurikaan erottele pienimuotoista tuotantoa muusta sähköntuotannosta. Sähkömarkkina-asetuksen (518/1995) 10 §:ssä säädetään voimalaitoksen haltija ilmoittamaan Energiamarkkinavirastolle sähkön lyyntyn ja tarjonnan välisen tasapainon seurantaan varten holtaan vähintään yhden megavoltiampeerin suuruisen voimalaitoksen rakentamista, tehomuutoksia ja käytöstä poistamista koskevista päätöksistä. Samaa rajaa myös kantaverkkooyhtiö Fingrid Oyj so-

veltaa siirtopalvelun ehdoissa. Voimassa olevien ehtojen mukaan kantaverkon kulutusmaksua määritettäessä ei oteta huomioon nimellisteholtaan alle yhden megavoltiampeerin generaattoreita. Päästökauppalakia (683/2004) puolestaan sovelletaan polttolaitoksiin, joiden nimellinen lämpöteho ylittää 20 megawattia, mutta päästökauppalakiaan ei käsittele polttolaitosten sähkötehoa.

Yksiselitteistä pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmää ei sisälly myöskään Euroopan yhteisön lainsäädäntöön. CHP-direktiivissä pienimuotoisella yhteistuotannolla tarkoitetaan sähköteholtaan alle yhden megawatin yhteistuotantolaitosten tuotantoa. Sähkön sisämarkkinadirektiivi ja RES-direktiivi sen sijaan eivät sisällä vastaavallaisia tehorajoja.

Pienimuotoisen tuotannon määrittämiseen voimalaitoksen tehon perusteella ei ole löydettävissä luonnollista teknistä tai aikaisemmin annettuun lainsäädäntöön tai käytäntöön pohjautuvaa perustetta. Tehoon perustuva rajanveto olisi siten keinotekoinen. Rajaus ohjaisi tulevaisuuden teknisiä ratkaisuja ja sitä pyrittäisiin keinotekoisesti kiertämään etujen saamiseksi.

Pienimuotoinen sähköntuotanto voidaan voimalaitoksen tehon sijasta määritellä myös sen perusteella, minkälaiseen sähköverkkoon voimalaitos liitetään. Voimalaitoksen tulisi liittyä jakeluverkkoon, jotta sen tuotanto ylipäänsä voitaisiin katsoa pienimuotoiseksi. Sähkömarkkinalaissa jakeluverkoiksi katsotaan kaikki nimellisjännitteeltään alle 110 kilovoltin sähköverkot. Jakeluverkko jakautuu Suomessa tyypillisesti 400 voltin pienjänniteverkkoon ja 20 kilovoltin keskijänniteverkkoon, mutta käytössä on jonkin verran myös yhden, 45 ja 70 kilovoltin johtoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 2006 teettämän selvityksen mukaan verkkoon liitettävän voimalaitoksen enimmäiskoko riippuu liittymispisteen oikosulkutehosta ja siten vahvasti liittymispisteen etäisyydestä sähköasemaan nähden. Muita enimmäiskokoon vaikuttavia tekijöitä ovat kyseisen sähköverkon osan tekniset ominaisuudet sekä siihen liitetyn kuorman sijainti ja suuruus. Lähelle 110/20 kilovoltin sähköasemaa tai suoraan sähköasemaan voidaan liittää sähköntuotantotehoa yhteensä enintään noin

10–20 megawattia. Pienet, teholtaan alle 100 kilowatin tuotantolaitokset voidaan liittää 400 voltin pienjänniteverkkoon joko oman liittymispisteen kautta tai sähkönkäyttöpaikan rinnalle yhteisen liittymispisteen taakse. Enimmillään pienjänniteverkkoon voidaan liittää tuotantotehoa muutamia satoja kilowatteja, jos liittäminen tapahtuu suoraan jakelumuuntajan napoihin. Pienjänniteverkkoon voidaan liittää esimerkiksi maatalojen biokaasulaitoksia, aurinkosähköjärjestelmiä ja mikroturpiineja.

Sähkömarkkinalain mukaan liittyjällä on oikeus valita, mille jännitetasolle voimalaitos liittyy edellyttäen, että liittyjä täyttää verkonhaltijan asettamat tekniset vaatimukset. Liittymällä ylemmälle jännitetasolle liittyjä välttää alempien jännitetasojen verkkopalvelumaksut. Yleensä verkon jännitetaso asettaa teknisen ylärajan kyseiseen jännitteeseen liitettävien voimalaitosten teholle. Liittymiskustannukset ja siirtomaksut määrittävät tällöin sen, mihin verkkoon ja jännitteeseen liittymisen on tarkoituksenmukaisinta.

Pienimuotoisen tuotannon määrittämiseen liittymisen kohteena olevan verkon teknisten ominaisuuksien perusteella on löydettävissä objektiivisia teknisiä perusteita, jotka asettavat luonnollisia rajoja toimijoiden valinnoille. Näin ollen verkon teknisiin ominaisuuksiin perustuva määrittämistapa ei olisi samalla tavalla puhdas määrittelykysymys kuin voimalaitoksen tehoon perustuva rajaaminen. Teknisiin perusteisiin pohjautuva rajaaminen ei tämän vuoksi ohjaisi tulevaisuuden teknisiä ratkaisuja siinä määrin kuin tehoon perustuva rajaaminen. Rajauksesta syntyisi myös vähemmän tulkintaerimielisyyksiä ja sitä olisi vaikeampi kiertää etujen saamiseksi kuin tehoon perustuvaa rajausta. Näistä syistä pienimuotoisen tuotannon rajaaminen esitetään määritettäväksi sähköverkon jännitetason perusteella.

Pienimuotoisen tuotannon määrittämisen raja ei ole perusteltua asettaa kovin alhaiseksi, koska ehdotettujen toimenpiteiden vaikuttavuus jäisi tällöin hyvin vähäiseksi. Esimerkiksi rajan asettaminen pienjänniteverkkoon merkitsisi, että pääosa siitä tuotantopotentiaalista, johon esityksellä halutaan vaikuttaa, jäisi ehdotusten vaikutuksen ulkopuolelle. Ehdotusten vaikuttavuuden varmistamiseksi tulisivatkin pääosa 20 kilovoltin keskijännite-

verkkoon liittyvistä voimalaitoksista sisällyttää määrittämisen piiriin. Tehorajan välttämiseksi luonnolliseksi ylärajaksi muodostuisi liittymismaksuja koskevan ehdotuksen osalta tällöin 20 kilovoltin keskijänniteverkko. Sitä järeämpään verkkoon liittyviä voimalaitoksia ei niiden suuren tehon vuoksi voida enää perustellusti katsoa pienimuotoiseksi tuotannoksi. Esityksen mukaan pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitettaisiin sähkömarkkinalaissa sähköntuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy nimellisjännitteeltään enintään 20 kilovoltin sähköverkkoon. Tätä rajaa sovellettaisiin liittymismaksujen määrittämistä koskevaan ehdotukseen.

Siirtomaksujen yhtenäistämistä koskeva ehdotus on puolestaan ehdotetun toimenpiteen luonteen vuoksi tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan koko jakeluverkkoa eli nimellisjännitteeltään alle 110 kilovoltin sähköverkkoa.

Muut sääntelyvaihtoehdot

Esityksen valmistelun yhteydessä on selvitetty muina sääntelyvaihtoehtoina myös voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyviä mahdollisuuksia verkonhaltijoiden siirto- ja liittymismaksujen lisäohjaukseen. Muiden sääntelyvaihtoehtojen tarkastelu on koskenut yksinomaan verkkoon pääsyyn liittyviä erityiskysymyksiä, koska esityksen tavoitteena ei ole ollut tarkastella energiatukia tai muita vastaavia energiapoliittisia ohjauskeinoja.

Verkkopalvelumaksujen valvonta perustuu Energiamarkkinaviraston sähkömarkkinalain 38 a §:n nojalla antamiin vahvistuspäätöksiin, joissa virasto vahvistaa ennakolta kunkin verkonhaltijan noudatettavaksi siirto- ja liittämispalvelujen ehdot sekä menetelmät niistä perittävien maksujen määrittämiseksi. Hinnoittelussa noudatettavien menetelmien vahvistamista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä muun muassa hinnoittelurakenteen määrittämistä, jos määrittämistapa on tarpeen verkkoon pääsyn toteuttamiseksi. Energiamarkkinaviraston sääntelytoimivalta ei kuitenkaan mahdollista sähköntuotannon siirtotariffien tavoiteltua osittaista yhtenäistämistä, koska sähkömarkkinalain 14 §:ään sisältyvän kustannusvastaavuuden periaat-

teen (*aiheuttamisperiaate*) vuoksi Energiamarkkinaviraston vahvistuspäätöksellä ei voida asettaa tuotannon siirtomaksuille hintakatkoa, jonka seurauksena maksun tuotto jäisi matalammaksi kuin verkkoon liittyneiden tuottajien verkonhaltijalle aiheuttamat kustannukset olisivat. Sähköntuotannon liittymismaksuperusteisiin ehdotetun muutoksen toteuttaminen puolestaan edellyttää Energiamarkkinaviraston liittymismaksuperusteisiin soveltaman ratkaisukäytännön muuttamista.

Sähkömarkkinalain 15 §:n 4 momentin mukaan ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta. Lainvalmistelun yhteydessä on kuitenkin arvioitu, että säännöstä ei nyky muodossa voida käyttää tuotannon siirtomaksujen yhtenäistämiseen.

CBT-asetukseen sisältyvä tuotannon siirtomaksujen yhtenäistäminen koskee tässä vaiheessa yksinomaan kantaverkkoja. Koska jakeluverkkojen tuotannon siirtomaksut jäävät yhteisötason yhtenäistämisen ulkopuolelle, on vastaavat vaikutukset pienimuotoisen tuotannon siirtomaksujen osalta toteutettava kotimaisen lainsäädännön kautta.

Koska pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyssä havaittujen epäkohtien korjaaminen ei ole mahdollista voimassa olevan lainsäädännön kautta, ehdotuksessa on päädytty täydentämään lainsäädäntöä uudella sähköntuotannon verkkopalvelumaksuihin kohdistuvalla säännöksellä.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Sähkömarkkinalakiin esitetään lisättäväksi sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskeva erityissäännös, jolla edistettäisiin pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyä helpottavaa liittymismaksuhinnoittelua sekä mahdollistettaisiin yhtenäisten puitteiden säätäminen sähköntuotannon siirtomaksuille sähköjakeluverkoissa. Pienimuotoisella tuotannolla tarkoitettaisiin sähköntuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy enintään 20 kilovoltin keskijänniteverkkoon.

Ehdotuksen mukaan jakeluverkoissa siir-

ryttäisiin soveltamaan periaatetta, jonka mukaan sähkönkulutus vastaa suhteellisesti suuremmasta osuudesta verkon kustannuksista kuin sähköntuotanto. Periaatetta noudatetaan nykyisinkin yleisperiaatteena kantaverkossa ja useimmissa jakeluverkoissa, joihin on liittynyt sähköntuotantoa.

Ehdotetun uuden säännöksen mukaan jakeluverkonhaltija ei saisi veloittaa sähköntuotantolaitokselta sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia tämän liittymässä enintään 20 kilovoltin keskijänniteverkkoon.

Sähkösiiirrosta perittävien maksujen osalta sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että jakeluverkoissa sähköntuotannolta veloittavilla siirtomaksuilla tulisi kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähkönkulutukselta perittävillä siirtomaksuilla. Samalla mahdollistettaisiin sähköntuotannon siirtomaksujen yhtenäistäminen jakeluverkoissa samaan tapaan kuin maksujen yhtenäistäminen toteutetaan siirtoverkkojen osalta yhteisötasolla CBT-asetuksella. Tuotannon siirtomaksujen yhtenäistäminen jakeluverkoissa toteutettaisiin ehdotetun valtuutuksen nojalla annettavalla erillisellä valtioneuvoston asetuksella. Siirtomaksuja koskevien ehdotusten soveltamisala ulottuisi liittymismaksuja koskevasta ehdotuksesta poiketen koko jakeluverkkoon, jolla sähkömarkkinalaissa tarkoitetaan kaikkia sähköverkkoja, joiden nimellisjännite on pienempi kuin 110 kilovoltia.

Verkonhaltijan kokonaistuotot eivät muuttuisi uudistuksen seurauksena.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset pienimuotoiseen sähköntuotantoon

Esityksellä pyritään lisäämään pienimuotoista sähköntuotantoa. Kauppa- ja teollisuusministeriön teettämien selvitysten mukaan investointeja pienimuotoiseen tuotantoon voitaisiin ehdotetuilla toimenpiteillä lisätä lähivuosina joitakin kymmeniä megawatteja. Energiämääränä tämä merkitsisi vuosittain 100—200 miljoonaa kilowattituntia. Ehdotukset madaltaisivat merkittävästi investointikynnystä pienimuotoiseen sähkö-

tuotantoon erityisesti niissä jakeluverkoissa, joissa tuotannon siirtomaksut ovat korkeimpia. Pienimuotoisen sähköntuotannon investointipäätös riippuisi kuitenkin jatkossakin ensisijaisesti muista tekijöistä, kuten varsinaisesta investointikustannuksesta, investointi- ja tuotantotuista, tuotantokustannuksista sekä sähkön markkinahinnasta.

Jos tuotannon siirtomaksuille asetettaisiin jakeluverkoissa CBT-asetuksen mukaiseen suuntaviivaehdotukseen sisältyvä yhtenäistetty enimmäismaksu 0,07 senttiä kilowattitunnilta, vähenisi pienimuotoiselta tuotannolta perittävien siirtomaksujen määrä yhteensä 323 000 euroa olettaen, että siirretyn energian määrä olisi noin 1,8 miljardia kilowattituntia. Jos tämä hyöty jakautuisi kyseiselle tuotannolle tasan, olisi pienimuotoisen tuotannon saavuttama hyöty keskimäärin vajaa 0,02 senttiä kilowattitunnilta. Suurimpien hyötyä saavien voimalaitosten osalta hyöty saattaisi kuitenkin nousta jopa 0,53 senttiin kilowattitunnilta.

Liittymismaksujen suuruus vaihtelee jakeluverkoissa noin 0,02 sentistä kilowattitunnilta 0,38 senttiin kilowattitunnilta. Jakeluverkkoon liittyvien uusien voimalaitosten liittymismaksut voisivat alentua merkittävästikin, jos sähköverkon vahvistamiskustannuksia ei kohdistettaisi voimalaitosten liittymismaksuihin. Koska liittymismaksut määräytyvät tapauskohtaisesti, ei ehdotuksen vaikutuksesta tuotetun sähkön hintaan kuitenkaan voida esittää yleistä arviota.

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Julkistaloudelliset vaikutukset

Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön määrän lisääntyminen kasvattaisi valtion sähköntuotannolle maksamien tuotantotukien määrää. Tuotantotuen määrä kasvaisi vuosittain 100 000—200 000 euroa olettaen, että tukeen oikeutetun sähköntuotannon määrä kasvaisi noin 20—40 miljoonaa kilowattituntia vuodessa, tuotantotuen määrä olisi keskimäärin noin 0,5 senttiä kilowattitunnilta ja uusi tuotanto jakautuisi tasaisesti tuuli- ja vesivoimaan sekä biopolttoaineilla tuotettuun sähköön. Vuonna 2004 sähköntuotannon tuo-

tantotukia maksettiin 46 miljoonaa euroa.

Taloudelliset vaikutukset jakeluverkkoyrityksiin

Tuotannon siirtomaksut muodostavat alue- ja jakeluverkonhaltijoiden sähköverkkoliiketoiminnan liikevaihdosta keskimäärin 3,4 prosenttia. Osuus jää alle viiden prosentin kaikilla jakeluverkonhaltijoilla. Tuotannon siirtomaksujen yhtenäistämistä koskevan esityksen arvioidaan aiheuttavan useimmille jakeluverkoille alle yhden prosentin suuruisen tulojen menetyksen. Kahdella jakeluverkonhaltijalla tulojen menetys olisi muutaman prosentin luokkaa. Suurimmillaan ehdotuksesta aiheutuisi yhdelle jakeluverkonhaltijalle 3,7 prosentin korotustarve verkkopalvelumaksuihin.

Jakeluverkkoon liittyvien uusien voimalaitosten liittymismaksut voisivat alentua merkittävästikin, jos sähköverkon vahvistamiskustannuksia ei kohdistettaisi voimalaitosten liittymismaksuihin. Koska liittymismaksut määräytyvät tapauskohtaisesti, ei ehdotuksen vaikutuksesta jakeluverkonhaltijoiden talouteen kuitenkaan voida esittää yleistä arviota.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan verkonhaltijoilla on halutessaan mahdollisuus korvata tulonmenetyksensä korottamalla vastaavalla määrällä muiden verkonkäyttäjien verkkopalvelumaksuja.

Taloudelliset vaikutukset sähkönkäyttäjiiin

Esitys vaikuttaa sähkönkäyttäjien jakeluverkonhaltijoille maksamiin siirtomaksuihin niissä tapauksissa, joissa verkonhaltija joutuu tuotannon siirtomaksujen yhtenäistämistä koskevan ehdotuksen seurauksena laskemaan sähköntuotannolta veloittamiaan siirtomaksuja ja päättää korvata tulonmenetyksensä korottamalla muiden verkonkäyttäjien maksuja. Tuotannon siirtomaksun rajoittaminen nostaisi keskimäärin vain vähän kulutuksen siirtomaksuja, sillä osa tuotannon siirtomaksuista pysyisi ennallaan, jakeluverkoissa kulutettu energia on määrältään selvästi tuotantoa suurempi ja kuluttajilta kerättävät siirtomaksut muodostavat jakeluverkonhaltijoiden tuloista merkittävästi suuremman erän kuin tuottajilta kerätyt siirtomaksut.

Tuotannon siirtomaksujen yhtenäistämistä koskevan esityksen arvioidaan aiheuttavan useimmille jakeluverkoille alle yhden prosentin suuruisen tulojen menetyksen. Kahdella jakeluverkonhaltijalla tulojen menetys olisi muutaman prosentin luokkaa. Suurimmillaan ehdotuksesta aiheutuisi yhdelle jakeluverkonhaltijalle 3,7 prosentin korotustarve siirtomaksuihin. Yhden prosentin korotus merkitsisi kotitalouskäytössä alle kahden euron, sähkölämmittäjillä noin neljän euron sekä pienteollisuudella noin 120 euron vuotuista keskimääräistä lisäystä sähkön siirtomaksuihin. Suurimmillaan korotus voisi merkitä kotitalouksille reilun seitsemän euron, sähkölämmittäjille 15 euron ja pienteollisuudelle noin 450 euron keskimääräistä lisäystä sähkön siirtomaksuihin. Tällaiseen tilanteeseen päädyttäen kuitenkin vain harvoissa tapauksissa.

Jakeluverkkoon liittyvien uusien voimalaitosten liittymismaksut voisivat alentua merkittävästikin, jos sähköverkon vahvistamiskustannuksia ei kohdistettaisi voimalaitosten liittymismaksuihin. Koska liittymismaksut määräytyvät tapauskohtaisesti, ei ehdotuksen vaikutuksesta sähkökäyttäjiltä veloittaviin siirtomaksuihin kuitenkaan voida esittää yleistä arviota.

Kansantaloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä kansantaloudellisia vaikutuksia. Esitys saattaa nostaa jossain määrin sähkön siirtohintaa osalla sähkökäyttäjistä. Kansantalouden näkökulmasta vaikutus on kuitenkin vähäinen. Ehdotuksella ei olisi vaikutusta sähkön keskimääräiseen kokonaishintaan. Esitys lisäisi hieman sähkön toimitusvarmuutta hajauttamalla sähköntuotantoa pienempiin yksiköihin ja laajemmalle alueelle. Vastaavasti kotimaisia energialähteitä saataisiin hyödynnettyä hieman nykyistä paremmin kansantalouden hyväksi.

4.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia.

4.4. Ympäristövaikutukset

Esitys edistäisi osaltaan uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa sähköntuotantoa. Tämä tuotanto korvaisi sähkömarkkinoilla fossiililla polttoaineilla tuotettua sähköä, mikä johtaisi vähäiseen kasvihuonekaasupäästöjen vähenemiseen. Samalla vähenisivät hieman myös muut ilmakehän päästöt, kuten rikkidioksidin ja typenoksidien päästöt sekä hiukkaspäästöt.

4.5. Aluekehitysvaikutukset

Pienimuotoisen sähköntuotannon ominaisuuksista johtuen esityksellä olisi haja-asutusalueisiin kohdistuvia alueellisia vaikutuksia. Esityksen edistämänä syntyvä pienimuotoinen tuotanto merkitsi paikallisia tuloja tai muihin elinkeinoin liittyviä kustannus- ja hyötyjä. Biopolttoainetta käyttävien voimalaitosten polttoainetuotanto myös työllistäisi paikallisesti. Toisaalta myös sähkönsiirtomaksujen mahdollinen nousu kohdistuisi haja-asutusalueiden sähkönkäyttäjiin.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu kauppa- ja teollisuusministeriön sekä Energiamarkkinaviraston yhteistyönä. Valmistelun aikana on kuultu Kilpailuviraston ja Kuluttajaviraston sekä Energiateollisuus ry:n edustajia. Valmistelussa on lisäksi hyödynnetty useita kauppa- ja teollisuusministeriön sekä Energiamarkkinaviraston teettämiä taustaselvityksiä, jotka ovat käsitelleet pienimuotoista sähköntuotantoa ja sen verkkoon pääsyyn liittyviä kysymyksiä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön Valtion tekniseltä tutkimuskeskukselta VTT:ltä tilaamalla, vuonna 2001 valmistuneessa selvityksessä kartoitettiin hajautetun tuotannon käyttöönottoon vaikuttavia sähköverkon liittymis- ja siirtomaksuja. Selvityksessä tuotiin esille korkeiden siirto- ja liittymismaksujen sekä kirjavan maksukäytännön vaikutukset hajautetun sähköntuotannon kannattavuus-

teen.

Kauppa- ja teollisuusministeriön PR Vesisuunnittelu Oy:llä ja Pienvesivoimayhdistys ry:llä teettämässä, vuonna 2005 valmistuneessa pienvesivoimakartoituksessa selvitetiin rakentamattoman vesivoimatuotannon lisäämismahdollisuuksia Suomessa.

Energiamarkkinaviraston Gaia Group Oy:llä teettämässä, vuonna 2005 valmistuneessa selvityksessä kartoitettiin sähköntuotantolaitosten siirtomaksuihin liittyviä kysymyksiä. Tarkastelun kohteena olivat kaikki Suomen 104 jakelu- ja alueverkonhaltijaa. Raportissa tuotiin esille sähköntuotannon siirtomaksujen tason ja rakenteen suuret vaihtelut eri verkonhaltijoiden välillä. Raportissa myös esitettiin muun muassa tarve tuotannon siirtomaksujen rakenteen suurempaan yhtenäistämiseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriön VTT:llä teettämässä, vuonna 2005 valmistuneessa selvityksessä arvioitiin uusiutuvien energialähteiden edistämishojelman bioenergiaa koskevia taustaoletuksia ja tavoitteita.

Kauppa- ja teollisuusministeriön ElectrowattEkonolla teettämässä, vuonna 2005 valmistuneessa selvityksessä tarkasteltiin tuulivoimatavoitteiden toteutumisenäkymiä Suomessa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön VTT:ltä tilaamassa, vuonna 2006 valmistuneessa selvityksessä tarkasteltiin erilaisia vaihtoehtoja pienimuotoisen tuotannon määrittelemiseksi ja pienimuotoisen tuotannon verkkoon pääsyn edistämiseksi verkkosäätelyä kehittämällä sekä näiden toimenpiteiden vaikutuksia verkonhaltijoihin, sähköntuottajiin ja sähkönkäyttäjiiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön Gaia Group Oy:llä teettämässä, vuonna 2006 valmistuneessa selvityksessä arvioitiin sähkön liittymis- ja siirtomaksujen harmonisoinnin vaikutusta pienimuotoisen sähköntuotannon lisääntymiseen.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä pyydettiin lausunnot 18 taholta,

joista lausunnon antoivat seuraavat 14 tahoa; maa- ja metsätalousministeriö, Energiamarkkinavirasto, Kilpailuvirasto, Kuluttajavirasto, Fingrid Oyj, Motiva Oy, Energiateollisuus ry, Puuenergia ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Pienvesivoimayhdistys ry, Maakaasuyhdistys ry sekä Öljy- ja kaasualan Keskusliitto ry. Lisäksi Vapo Oy antoi lausunnon.

Lausunnot vahvistivat valmistelussa esille tullutta näkemystä siirtohinnoittelun kirjavuudesta. Lausunnoissa tuettiin esitystä yhtä lausuntoa lukuun ottamatta. Osa lausunnonantajista toivoi kuitenkin ehdotettua suurempaa tukea pienimuotoiseen sähköntuotantoon kohdistuviin siirtomaksuihin.

Esitystä kritisoineissa Energiateollisuus ry:n lausunnossa kritiikki kohdistui neljään osa-alueeseen: pienimuotoisen sähköntuotannon määrittelyyn, liittämistä aiheutuviin kustannuksiin, sähköntuotannon siirtomaksuihin sekä tuotantokohteessa tapahtuvan sähkönkäytön kohteluun. Pienimuotoisen sähköntuotannon rajaksi ehdotettiin yhtä megawattia. Ehdotetusta liittymismaksujen tukemisesta muiden verkonkäyttäjien kustannuksella tuli luopua. Liittymismaksussa liittymisen tulisi edelleen maksaa korvaus verkonhaltijalle yksinomaan sitä palvelevan verkon osan tai laitteiston rakentamisesta. Siirtomaksuille esitetty katto hyväksyttiin periaatteessa, mutta ehdotettua rajaa pidettiin liian alhaisena. Lisäksi vaadittiin, että tuotantokohteeseen sisältyvästä sähkönkäytöstä tulee voida periä verkkopalvelumaksut sähkönkäyttökohteita koskevien hinnoitteluperiaatteiden mukaisesti.

Lausuntokierroksen seurauksena pienimuotoisen sähköntuotannon rajaa laskettiin rajaamalla esityksen ulkopuolelle sähköntuotantolaitokset, jotka liittyvät nimellijännitteeltään 20 kilovoltia ylittävään jakeluverkkoon. Rajauksen muutos vaikuttaa esityksen liittymismaksuja koskevaan osaan. Esityksen perusteluita tarkennettiin liittämiskustannusten käsittelyä sekä tuotantokohteessa tapahtuvaa sähkönkäyttöä koskevien sääntöjen selventämiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Määritelmät. Sähkömarkkinalain 3 §:ssä on määritelty laissa käytettävät käsitteet.

Pykälän 10 kohtaan esitetään lisättäväksi pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä. Esiteksen mukaan pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitettaisiin sähkömarkkinalaissa sähköntuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy nimellisiäjännitteeltään enintään 20 kilovoltin sähköverkkoon.

14 b §. Sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskevat erityissäännökset. Lakiin esitetään lisättäväksi sähkön tuotannon verkkopalvelumaksuja koskeva erityissäännös, jolla edistettäisiin pienimuotoisen sähköntuotannon verkkoon pääsyä ja mahdollistettaisiin sähköntuotannon siirtomaksujen yhtenäistäminen sähkönjakeluverkoissa. Pienimuotoisella sähköntuotannolla tarkoitettaisiin säännöksessä sähköntuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy nimellisiäjännitteeltään enintään 20 kilovoltin sähköverkkoon. Sähköntuotannon verkkopalveluiden hinnoitteluun sovellettaisiin jatkossa edelleen myös lain 3 luvun yleisiä periaatteita.

Pykälän 1 momentin säännöksellä ehdotetaan jakeluverkoissa poikettavaksi verkkopalveluiden hinnoittelua sääntelevään lain 14 §:ään sisältyvän kustannusvastaavuuden periaatteen eli niin sanotun aiheuttamisperiaatteen tiukasta soveltamisesta sähkön tuottajien liittymis- ja siirtomaksujen määrittämisessä. Näiltä osin yksittäisten sähköntuottajien verkolle aiheuttamat kustannukset, joita verkkonhaltija ei voisi kattaa kyseisiltä tuottajilta veloittamallaan verkkopalvelumaksuilla, katettaisiin muilta verkonkäyttäjiltä yleisesti perityillä siirtomaksuilla.

Momentin 1 kohdan mukaan jakeluverkonhaltija ei saisi sisällyttää pienimuotoiselta sähköntuotannolta veloittettavaan liittymismaksuun sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia. Sähkön tuottajan osalta nämä kustannukset olisivat jakeluverkoissa verkkonhaltijan kehittämisvelvollisuus-

den piiriin kuuluvia kustannuksia, jotka katettaisiin yleisesti siirtomaksuissa. Säännöksellä ei muutettaisi muilta osin verkon kehittämisvelvollisuuden ja liittämismaksuvelvollisuuden välisen rajanvedon vaikutuksia liittymismaksujen ja siirtomaksujen määrittelyyn. Liittyjä olisi siten velvollinen edelleen suorittamaan korvauksen yksinomaan sitä palvelevan verkonosan ja laitteistojen rakentamisesta. Säännös ei koskisi myöskään samaan verkonosaan liittyvää sähkönkulutusta, vaan sähkönkulutukseen sovellettaisiin edelleen liittymismaksuista ja verkkopalveluiden hinnoittelusta annettuja muita säännöksiä. Siten kohteissa, joissa sähköntuotannon ohella olisi myös sähkönkulutusta, verkkonhaltija voisi veloittaa liittymismaksun sähkönkulutuksen osalta sähkönkäyttökohteita koskevien hinnoitteluperiaatteiden mukaisesti. Liittymismaksun määrittämistä koskisi myös lain 14 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan verkkopalvelujen hinnoittelussa tulee ottaa huomioon hyödyt, jotka aiheutuvat sähköntuotantolaitoksen liittämisestä verkkoon. Verkonhaltija voisi myös edelleen asettaa tuotantolaitoksen liittämiseksi lain 9 §:n 2 momentin sekä 17 §:n 3 momentin mukaisia teknisiä vaatimuksia.

Momentin 2 kohdan mukaan jakeluverkossa sähköntuotannolta veloittavilla siirtomaksuilla tulisi kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähkönkulutukselta perittävillä siirtomaksuilla. Säännös antaisi mahdollisuuden edistää jakeluverkkoon liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon kilpailuedellytyksiä suhteessa muuhun sähköntuotantoon. Samalla mahdollistettaisiin sähkön tuotannon siirtomaksujen yhtenäistäminen myös jakeluverkossa, kun harmonisointi siirtoverkkojen osalta toteutetaan EY:n asetuksen valtuutuksella annettavalla komission suuntaviivapäätöksellä. Yhtenäistäminen toteutettaisiin pykälän 2 momenttiin sisältyvän valtuutuksen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuustaan antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä sähkön tuotannon siirtomaksuista ja niiden määrittämistä jakeluverkossa.

Asetuksella voitaisiin säätää sähkön tuotannon siirtomaksujen määrittämisessä noudatettavista menetelmistä ja maksujen rakenteesta. Kysymykseen voisi tulla myös vaihteluvälin asettaminen sähkön tuottajalta veloitettavien siirtomaksujen yhteismäärälle suhteessa siirrettyyn energiamäärään nähden. Säännös ei sen sijaan oikeuttaisi säätämään sellaista yleistä siirtomaksun määrää, jota kaikki jakeluverkonhaltijat olisivat velvollisia noudattamaan. Verkkopalveluiden hinnoittelun perusteet säädetään sähkömarkkinalain 3 luvussa. Asetuksessa säädettävien kriteerien tulisi täyttää lain verkkopalveluiden hinnoittelulle asettamat vaatimukset.

17 §. Jakeluverkon rakentaminen. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan teknisiä korjauksia, joilla varmistettaisiin, ettei momentin säännösten ja lain 3 luvun säännösten välille syntyisi tulkintaristiriitoja. Momentin ensimmäisessä lauseessa mainitut verkonhaltijan asettamat rakenteelliset vaatimukset muutettaisiin teknisiksi vaatimuksiksi, jolloin säännöksen sanamuoto olisi yhdenmukainen liittämiselvöllisyyttä koskevan 9 §:n 2 momentin termistön kanssa. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi säännösten soveltamiskäytäntöön. Momentin toiseen lauseeseen lisättäisiin viittaus lain 3 lukuun, jotta säännös ei olisi ristiriidassa luvun säännösten ja siihen esitetyn uuden 14 b §:n säännöksen kanssa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sähkömarkkinalakiin ehdotetun uuden 14 b §:n sisältämän asetuksenantovaltuuden nojalla on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus, jolla yhtenäistettäisiin verkonhaltijoiden sähköntuotannolta perimiä siirtomaksuja jakeluverkoissa. Ehdotetun säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sähköntuotannon siirtomaksuista ja niiden määrittämistä vastaavasta jakeluverkossa. Vastaava yhtenäistäminen toteutetaan siirtoverkkojen osalta EY:n asetuksen valtuutuksella annettavalla komission suuntaviivapäätöksellä. Annettava valtioneuvoston asetus noudattaisi soveltuvin osin komission suuntaviivapäätöksen keskeisiä linjauksia. Lainvalmistelun yhteydessä on valmisteltu suuntaviivaluonnokseen perustu-

vaa mallia, jonka mukaan jakeluverkonhaltijan yksittäiseen liittymään sijoittuvalta sähköntuotannolta veloittama siirtomaksu ei säisi ylittää keskimäärin 0,07 senttiä kilowattitunnilta vuodessa. Tässä yhteydessä tarkoitettuun siirtomaksuun ei luettaisi liittymismaksuja ja lisäpalveluista veloitetuista maksuja.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2007 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Lain täytäntöönpanon jakeluverkonhaltijoilta ja Energiamarkkinavirastolta vaatimien toimien vuoksi laki voi kuitenkin tulla voimaan aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4. Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Ehdotettu sähköntuotannon siirtomaksujen sääntely rajoittaa verkkotoiminnan harjoittajan oikeutta määrätä verkkopalveluista perimistään maksuista haluamallaan tavalla. Sähköntuotannon siirtomaksuille asetettaisiin perusteet lailla ja sen nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Tämän perusteella ehdotuksen säätämisyjärjestystä voidaan arvioida perustuslain turvaamaan omaisuuden suojan sekä normiantovaltuuksien sääntelyn näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, sivu 2/I, PeVL 34/2000 vp, sivu 2, PeVL 8/2002 vp, sivut 3—4, PeVL 63/2002 vp, sivu 2/I, PeVL 36/2004 vp, sivut 2—4). Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoimin-

nan sääntelyä ns. luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohdaisesti tarpeellisenä ja hyväksyttävänä (PeVL 4/2000 vp, sivu 2). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla.

Ehdotetut säännökset merkitsivät voimassaolevan sähköverkkotoimintaan kohdistuvan sääntelyn täsmentämistä eikä niillä olisi vaikutus sähköverkon omistajan oikeuteen saada kohtuullinen tuotto omaisuudestaan. Perustuslakivaliokunnan aiempi käytäntö huomioon ottaen voidaan arvioida, etteivät ehdotet-

tut säännökset muodostuisi omaisuuden suojan näkökulmasta ongelmallisiksi.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Ehdotettu valtuutussäännös on rajoitettu koskemaan pääosin teknisluonteisia yksityiskohtia elinkeinonharjoittajien oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Tämän perusteella voidaan arvioida, että lakiehdotuksen norminantovaltuus ei ole ristiriidassa perustuslain 80 §:n kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 17 §:n
 3 momentti sekä

lisätään 3 §:ään siitä lailla 444/2003 kumotun 10 kohdan tilalle uusi 10 kohta sekä lakiin
 uusi 14 b § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

10) *pienimuotoisella sähköntuotannolla* sähköntuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy nimellisjännitteeltään enintään 20 kilovoltin sähköverkkoon;

14 b §

Sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskevat erityissäännökset

Sähköntuotannon käyttämien verkkopalvelujen hinnoitteluun sovelletaan tämän luvun muiden säännösten estämättä seuraavaa:

1) pienimuotoisen sähköntuotannon sähköverkkoon liittämisestä veloitettavaan mak-

suun ei saa sisällyttää sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia;

2) jakeluverkossa sähköntuotannolta veloitettavilla siirtomaksuilla tulee kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähköntuotannolta perittävillä siirtomaksuilla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä, joissa säädetään sähköntuotannon siirtomaksuista ja niiden määrittämistä jakeluverkossa sekä sähköntuotannon siirtomaksuille asetettavista, siirrettyyn energiamäärään suhteutetuista rajoista, joita jakeluverkonhaltijan on noudatettava.

17 §

Jakeluverkon rakentaminen

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen verkkojen kohtuullisilla liittämisehdoilla liittämisen on noudatettava, jos ne täyttävät ver-

konhaltijan asettamat kohtuulliset tekniset vaatimukset. Verkonhaltijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus verkon liittämistä ja käytöstä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi siten kuin 3 luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri Paula Lehtomäki

Laki**sähkömarkkinalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 17 §:n
 3 momentti sekä
lisätään 3 §:ään siitä lailla 444/2003 kumotun 10 kohdan tilalle uusi 10 kohta sekä lakiin
 uusi 14 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(uusi)

10) *pienimuotoisella sähkötuotannolla* sähkötuotantolaitosta tai usean sähköntuotantolaitoksen muodostamaa kokonaisuutta, joka liittyy nimellijännitteeltään enintään 20 kilovoltin sähköverkkoon;

(uusi)

14 b §

Sähköntuotannon verkkopalvelumaksuja koskevat erityissäännökset

Sähköntuotannon käyttämien verkkopalvelujen hinnoitteluun sovelletaan tämän luvun muiden säännösten estämättä seuraavaa:

1) *pienimuotoisen sähköntuotannon sähköverkkoon liittämisestä veloittavaan maksuun ei saa sisällyttää sähköverkon vahvistamisesta aiheutuvia kustannuksia;*

2) *jakeluverkossa sähkön tuotannolta veloitettavilla siirtomaksuilla tulee kattaa suhteellisesti pienempi osuus sähköverkon kustannuksista kuin sähkön kulutukselta perittävillä siirtomaksuilla.*

Valtioneuvoston asetuksella voidaan an-

taa tarkempia säännöksiä, joissa säädetään sähköntuotannon siirtomaksuista ja niiden määrittämistavasta jakeluverkossa sekä sähköntuotannon siirtomaksuille asetettavista, siirrettyyn energiamäärään suhteutetuista raja-arvoista, joita jakeluverkonhaltijan on noudatettava.

17 §

Jakeluverkon rakentaminen

Edellä 2 momentissa tarkoitetut verkot tulee kohtuullisilla liittämisehdoilla liittää verkonhaltijan verkkoon, *mikäli* ne täyttävät verkonhaltijan asettamat kohtuulliset *rakenteelliset* vaatimukset. Verkonhaltijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus verkon liittamisestä ja käytöstä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut verkot tulee kohtuullisilla liittämisehdoilla liittää verkonhaltijan verkkoon, *jos* ne täyttävät verkonhaltijan asettamat kohtuulliset *tekniset* vaatimukset. Verkonhaltijalla on oikeus periä kohtuullinen korvaus verkon liittamisestä ja käytöstä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi *siten kuin 3 luvussa säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetus

sähköntuotannon siirtomaksuista sähkönjakeluverkoissa

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty kauppa- ja teollisuusministeriön esittelystä, säädetään 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 14 b §:n 2 momentin nojalla, sellaisena kuin se on laissa /200 :

1 §

Soveltamisala

Tätä asetusta sovelletaan sähköverkonhaltijan sähköntuotannolta veloittamiin siirtomaksuihin sähkönjakeluverkoissa.

2 §

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

1) *liittymismaksulla* maksua, jonka suorittamalla sähköntuottaja saa liittymissopimukseen perustuvat oikeudet;

2) *lisäpalvelulla* mittauspalvelua, siirtopalvelua täydentäviä erillisiä suoritteita sekä palvelua, joka ylittää tasoltaan Suomessa jakeluverkoissa yleisesti noudatettavan palvelutason.

3 §

Sähköntuotannon siirtomaksut

Jakeluverkonhaltijan yksittäiseen liittymään sijoittuvalta sähköntuotannolta veloitettava siirtomaksu ei saa ylittää keskimäärin 0,07 senttiä kilowattitunnilta vuodessa.

Tässä pykälässä tarkoitettu siirtomaksu määritetään jakamalla yksittäiseen liittymään sijoittuvalta sähköntuotannolta verkkoon syötöstä vuodessa veloitettujen siirtomaksujen summa saman ajan kuluessa verkkoon syötetyn energian määrällä. Siirtomaksuksi ei katsota liittymismaksuja ja lisäpalveluista veloitettuja maksuja.

4 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .